

**Ankara
Üniversitesi
Hukuk Fakültesi
Adalet MYO**

HBYS Programı

**Hukuk Başlangıcı
Dersleri**

***HUKUK
İLE İLGİLİ
TEMEL KAVRAMLAR***

Hukuki İşlemler

Hukuki İşlem Türleri

- Hukuki işlemler çeşitli açılardan sınıflandırılabilir.
- Hukuki işlemler genellikle, taraf sayısı, içerik, sebebe bağlı olup olmaması, karşılıklı veya tek yanlı yüküm doğurması, sağlararası veya ölüme bağlı olmaları gibi ayrımlara tabidir.
- Bu bağlamda Tek Taraflı-Çok Taraflı Hukuki İşlemler, Sağlararası-Ölüme Bağlı İşlemler, İvazlı-İvazsız İşlemler, Sebebe Bağlı Olan ve Sebebe Bağlı Olmayan İşlemler ile Taahhüt-Tasarruf İşlemleri ayrımları yapılabilir.

Tek taraflı işlemler-Çok taraflı işlemler Ayrımı

- Tek Taraflı Hukuki İşlemler: Hukuki işlemin meydana gelmesi ve hukuki sonuçlarını doğurabilmesi için tek kişinin irade açıklamasının yeterli olduğu işlemler tek taraflı hukuki işlemlerdir. Bu tür işlemlere örnek olarak, vasiyetnameler, vakıf tesisi, evlilik dışı doğan bir çocuğun babası tarafından tanınması verilebilir. Bu tür işlemlerde irade beyanının diğer bir kişi tarafından kabulüne veya onaylamasına gerek yoktur.
- Çok Taraflı Hukuki İşlemler: Burada hukuki işlemin kurulması ve sonuç doğurabilmesi için bir kişinin irade açıklaması yeterli olmayıp, karşı tarafın da irade açıklamasında bulunması gerekir. Bu tür işlemlerin en güzel örneği sözleşmelerdir. Zira sözleşmenin kurulabilmesi, hüküm ve sonuç doğurabilmesi için iki tarafın karşılıklı irade beyanına ihtiyaç vardır. Çok taraflı hukuki işlemlerin diğer bir örneği kararlardır. Kararlarda da birden fazla söz konusudur. Ancak sözleşmelerin aksine kararlarda, birden çok kişinin iradesi karşılıklı değil, aynı yöndedir. Örneğin, Derneklerde yönetim kurulu üyelerinin belli bir konuya ilişkin oylarını açıklamaları halinde bu oyların öngörülen yeterli çoğunluğa ulaşması karar almak için yeterlidir.

Sağlararası İşlemler-Ölüme Bağlı İşlemler Ayrımı

- Sağlararası İşlemler: Bu tür hukuki işlemler, yaşayan kimseler arasında yapılan, hüküm ve sonuçlarını onların sağlığında doğuran işlemlerdir. Alım – satım, kira, hizmet sözleşmelerini bu örnek olarak verebiliriz.
- Ölüme Bağlı İşlemler: Bütün hukuki işlemler sonuçlarını, işlemi yapanların sağlığında meydana getirmezler. Bazı hukuki işlemler, hukuki sonuçlarını işlemi yapanın ölümünden sonra meydana getirirler. İşte bu tür hukuki işlemlere ölüme bağlı hukuki işlemler denilmektedir. Ölüme bağlı hukuki işlemlerde kendi aralarında tek taraflı ölüme bağlı hukuki işlemler ve iki taraflı ölüme bağlı hukuki işlemler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Tek taraflı ölüme bağlı hukuki işlemlere örnek olarak vasiyetler verilebilir. Buna karşılık miras sözleşmeleri (mukaveleleri) adından da anlaşılacağı üzere bir sözleşme olduğu için iki taraflı ölüme bağlı hukuki bir işlemdir. Miras sözleşmeleri bir sözleşme olmasına rağmen, hükümlerini ancak ölümden sonra meydana getirir.

İvazlı İşlemler-İvazsız İşlemler Ayrımı

- İvazlı İşlemler: Taraflardan birinin edimine karşılık olarak, diğer taraf da bir yük altına girdiği takdirde ivazlı (karşılıklı) işlem mevcuttur. Diğer bir ifadeyle, bu tür işlemlerde tarafların karşılıklı yükümlülükleri söz konusudur. Örneğin, alım-satım sözleşmelerinde satıcının malı teslim etme, alıcının ise mal bedelini ödeme yükümlülüğü bulunmaktadır.
- İvazsız İşlemler: Bu tür işlemlerde karşı edim yoktur. Başka bir deyişle, taraflardan birisi yükümlülük altına girmesine rağmen diğer tarafın bir yükümlülüğü söz konusu değildir. Örneğin, bağışlama sözleşmesinde, bir taraf hiçbir yükümlülük altına girmeksizin diğer taraf bağışlanan malın mülkiyetini kazanmaktadır.

Sebebe Bağlı İşlemler-Sebebe Bağlı Olmayan İşlemler Ayrımı

- Sebebe Bağlı İşlemler: Genel olarak her hukuki işlemin bir sebebi vardır. Çünkü hukuki işlemler belli amaçları gerçekleştirmek için yapılırlar. Sebep, işleme esas teşkil eden hukuki amaçtır. Sebebe bağlı olan hukuki işlemde sebebin olmaması veya geçerli olmaması yapılan işlemi sakatlar. Borçlar Kanununda öngörülen işlemlerin çoğu sebebe bağlı hukuki işlemlerdir. Kazandırıcı işlemlerde hukukî sebepleri, borç ödeme sebebi (causa solvendi), alacak edinme sebebi (causa credendi) ve bağışlama sebebi (causa donandi) olarak üçe ayırmak mümkündür. Örneğin, bir kimse diğer bir kimseye ödünç para verdiğinde, onun alacak edinme sebebi söz konusudur. Bir kişinin kardeşine okulu iyi derecede bitirince bir saat hediye etmesinin sebebi ise bağışlamadır. Buna karşılık, bir işverenin yanında çalıştırdığı işçiye ay sonunda ücretini ödemesinde ise borç ödeme sebebi vardır.
- Sebebe Bağlı Olmayan İşlemler: Bu tür işlemlerde sebep gösterme zorunluluğu yoktur. Bu sebeple böyle işlemlere sebebe bağlı olmayan (mücerret = soyut işlemler) veya sebepsiz işlemler denilmektedir. Diğer bir ifadeyle bir işlemin varlığı, hukukî bir sebebin varlığına veya geçerliliğine bağlı değilse ortada sebebe bağlı olmayan bir işlem vardır. BK.m. 17'ye göre, sebebi gösterilmeyen borç ikrarı geçerlidir. Örneğin, A'nın B'ye "sana 1000 TL borcun var" demesinde olduğu gibi. Burada artık A'nın B'ye neden borcu olduğu araştırılmaz. Türk Ticaret Kanunu'nda öngörülen kambiyo senetleri (bono, poliçe, çek) de sebepten mücerret işlemlerdir. Örneğin, A'nın B'ye ondan aldığı dizüstü bilgisayar için 1000 TL bedelli bir bono verdiğini kabul edelim. Daha sonra A, B'den dizüstü bilgisayar almaktan vazgeçmiş olsa bile bononun geçerliliğini etkilemez.

Taahhüt İşlemleri-Tasarruf İşlemleri Ayrımı

- Taahhüt İşlemleri (Borçlandırıcı İşlemler): Bu tür işlemler, işlemi yapan kişinin malvarlığının pasif kısmını artıran işlemlerdir. Burada ifa edilmiş bir edim yoktur. Sadece ifa edilmesi vaad edilmiş bir edim söz konusudur. Örneğin, A ile B'nin bir otomobilin alımı konusunda anlaşmalarında bir tasarruf işlemi değil, bir taahhüt işlemi vardır. Çünkü satım sözleşmesinin yapılmasıyla birlikte B, otomobilin mülkiyetini A'ya devretme borcu altına girmektedir. Yoksa sözleşmenin yapılmasıyla birlikte otomobilin mülkiyeti A'ya geçmiş değildir.
- Tasarruf İşlemleri (Kazandırıcı İşlemler): Bu tür işlemler, işlemi yapan kişinin malvarlığında doğrudan doğruya azalma meydana getiren işlemlerdir. Diğer bir ifadeyle tasarruf işlemleri, bir hakkı veya hukuki ilişkiyi doğrudan doğruya etkileyen, onu diğer tarafa geçiren, onun muhtevasını sınırlayan, değiştiren veya ortadan kaldıran işlemlerdir. Örneğin, mülkiyetin devri, alacağın temliki, borcun ibrası vs. hep tasarruf işlemleridir.

Özel hukuk işlemleri-Kamu Hukuku İşlemleri Ayrımı

- Pozitif hukuk kuralları özel hukuk ve kamu hukuku olmak üzere iki temel kola ayrıldığı gibi hukuki işlemler de özel hukuk işlemleri-kamu hukuku işlemleri olmak üzere iki ana türe ayrılabilir.
 - Bu iki tür hukuki işlem temelde birbirlerine benzeseler de bazı bakımlardan birbirinden farklılaşırlar.
 - Kamu hukuku işlemleri kendi içinde yasama işlemleri, idarî işlemler ve yargılama işlemleri olmak üzere üçe ayrılmaktadır.
1. Yasama işlemleri, yasama organı tarafından yapılan işlemlerdir. Yasama işlemleri genel olarak kanunlar ve parlamento kararları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kanun, Anayasa ile yetki verilmiş yasama organının yine Anayasa'da belirtilen yöntem ve biçimlere uygun olarak, bu ad altında, kabul edip yürürlüğe koyduğu ve halen geçerliliğini koruyan hukuk kurallarına denilmektedir. Parlamento işlemleri ise, yasama organının kanun dışındaki tüm işlemleridir. Bu tür işlemlere örnek olarak, iç tüzük yapılması ve TBMM Başkanının seçilmesi gösterilebilir.
 2. İdari işlemler, kamu hizmetinin yürütülebilmesi için kamu kuruluşları tarafından yapılan hukuki işlemleri ifade etmektedir. Kamu kuruluşları tarafından yapılan hukuki işlemler özel hukuk nitelikli ve kamu hukuku nitelikli işlemler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.
 - 1. Özel Hukuk Nitelikli İşlemler: Kamu kuruluşları da kişiler gibi taşınmaz satın alıp, bina kiralayabilirler. Bu gibi durumlarda kamu kuruluşunun yaptığı işlemlere özel hukuk kuralları uygulanır
 - 2. Kamu Hukuku Nitelikli İşlemler: Buna karşılık kamu kuruluşlarının kamu hukuku nitelikli işlemleri de vardır. Söz konusu Bu işlemler de kendi arasında idari işlem ve idari sözleşmeler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.
 3. Yargılama işlemleri yargı mercilerinin yaptığı çeşitli işlemlerdir. Yargılama işlemleri de genel olarak karar şeklinde ortaya çıkar. Bağımsız mahkemeler, hukuki uyuşmazlıkları ve hukuka aykırılık iddialarını kesin bir şekilde çözümler karara bağlarlar. Yargı işlemleri mahkemeler tarafından kendiliğinden başlatılmaz. Mahkemeler dışındaki bir kişinin veya merciinin mahkemeleri harekete geçirmesi gerekmektedir. Mahkemelerin yargılama işlemleri kendi teşkilatı içinde bir denetime tabi tutulmuştur. Örneğin, adlî mahkemelerin kararları Yargıtay, idare mahkemelerinin kararları ise Danıştay tarafından denetlenir

Ders sonu

**iyi
haftalar!**

